

Regelrådet är ett särskilt beslutsorgan inom Tillväxtverket vars ledamöter utses av regeringen. Regelrådet ansvarar för sina egna beslut. Regelrådets uppgifter är att granska och yttra sig över kvaliteten på konsekvensutredningar till författningsförslag som kan få effekter av betydelse för företag.

Socialdepartementet

Yttrande över Socialdepartementets betänkande En mer effektiv tillsyn över socialtjänsten (SOU 2024:25)

Regelrådets ställningstagande

Regelrådet bedömer att konsekvensutredningen inte uppfyller kraven i 6 och 7 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

Bakgrund och Innehållet i förslaget

I betänkandet föreslås bland annat att IVO (Inspektionen för vård och omsorg) ska få möjlighet att ta ut sanktionsavgifter på två avgränsade områden där det är vanligt med återkommande brister och där konsekvenserna för placerade barn och unga kan bli allvarliga. Utredaren föreslår att den lämplighetsbedömning som IVO gör i samband med en ägar- och ledningsprövning ska omfatta den juridiska person som är sökande eller tillståndshavare, i syfte att underlätta för IVO att återkalla tillstånd vid till exempel bulvanförhållanden. Utredaren föreslår vidare att prövningen ska underlättas när det finns misstanke om oegentligheter som inte kan kopplas till just de aktuella personerna utan till driften av verksamheten som sådan. Ytterligare föreslås även en utökad anmälningsskyldighet för kommuner.

Konsekvenser för företag

Utredaren anger att en effektiv tillsyn är positivt för seriösa företag som är verksamma inom socialtjänsten. Om det blir lättare för IVO att neka tillstånd eller att återkalla tillstånd för oseriösa företag kan förslaget bidra till en sund konkurrens.

Vad gäller förslagen om sanktionsavgifter uppskattar utredaren att avgiften för utebliven registerkontroll väntas uppgå till 100 000 kr per tillfälle. Utifrån utredarens analys av det senaste årets ärenden uppskattas att IVO kan komma att debitera 30 sådana avgifter per år, vilket motsvarar 3 000 000 kronor per år. På sida 842 gör utredaren även en exempelberäkning där en tredjedel av dessa avgifter drabbar privata aktörer.

Vad gäller förslaget om sanktionsavgift i fall där en verksamhet har brutit mot villkor i sitt tillstånd anger utredaren att avgiftens storlek uppgår till högst 500 000 kronor, men att den ska kunna variera i storlek beroende på omständigheterna i det enskilda fallet, vilket enligt utredaren försvårar beräkningarna. Utredaren anger vidare att det också är fler verksamheter som berörs av den här sanktionsavgiften än sanktionsavgiften vid utebliven registerkontroll. Utredaren anger att om IVO skulle besluta om 30 avgifter per år à 300 000 kronor, så motsvarar detta 9 000 000 kronor per år i sanktionsavgifter i de fall en verksamhet har brutit mot villkor i sitt tillstånd. Utredaren redogör dock inte hur detta väntas fördela sig mellan kommunala aktörer och privata aktörer, men anger att ett införande sanktionsavgifter inte bör

få stora ekonomiska konsekvenser för de företag som är verksamma inom socialtjänsten, eftersom det är enkelt att undgå avgift genom att vara noga med att följa villkoren i tillståndet respektive följa reglerna om registerkontroll före anställning. Vidare anger utredaren att avgifterna är relativt låga vid en jämförelse med sanktionsavgifter på många andra områden.

Utredaren bedömer att förslagen inte innebär några konsekvenser för små företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt i förhållande till större företag. En sund konkurrens där oseriösa företag hindras att verka på omsorgsmarknaden gynnar alla företag, oavsett storlek, anger utredaren.

Konsekvensutredningen innehåller ingen beskrivning av berörda företag utifrån antal eller storlek. På sida 356 beskriver dock utredaren att tillsynsresultaten generellt tyder på att det stora flertalet som är verksamma på omsorgsmarknaden är seriösa aktörer. På sida 298–299 beskriver utredaren även att det i dagsläget inte finns någon aktör som har överblick över den privata marknaden för sociala tjänster. Utredaren anger att IVO har uppgifter om de privata utförare som har beviljats tillstånd av myndigheten, men att de inte alltid har kunskap om i vilka kommuner de verkar och att det framför allt gäller de tillstånd som har nationell räckvidd. Vidare anger utredaren att vissa verksamheter anser att IVO:s förslag om anmälningsskyldighet omfattar för många typer av avtalsförändringar. De verksamheter som har blivit tillfrågade av utredaren pekar på att kommuner kan välja att säga upp avtalet eller att inte förlänga det av många skäl som inte behöver ha med kvaliteten i omsorgen eller utförarens seriositet att göra och att en anmälan kan bli ett maktmedel till utförarens nackdel. Utredaren anger att om företagen ser en risk att hamna på en "svart lista" för att avtalet har sagts upp av någon anledning skulle det kunna medföra att de väljer att ta strid mot en kommun oftare än i dag. Det kan också leda till att företagen avstår från att rapportera brister i verksamheten till kommunen, om informationen skulle vidareförmedlas till IVO.

Motivering till Regelrådets ställningstagande

Regelrådet konstaterar att utredningens förslag syftar till att åstadkomma en mer effektiv tillsyn över socialtjänsten och att motverka förekomsten av oseriösa aktörer på marknaden. Utöver att detta kan leda till positiva effekter för vårdtagare och för omsorgen så kan seriösa företag påverkas positivt av förslaget, framför allt ur ett konkurrensperspektiv.

Regelrådet finner att beskrivningen av förslagets syfte och bakgrund är tydlig. Detsamma gäller förslagets påverkan på konkurrensförhållanden för berörda företag och särskilda hänsyn till små företag vid reglernas utformning. Samtidigt konstaterar Regelrådet att konsekvensutredningen saknar flera av de delar som en konsekvensutredning ska innehålla enligt 6 och 7 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning, så som en beskrivning av alternativa lösningar, effekter av om ingen reglering kommer till stånd, särskilt hänsyn till tidpunkt för ikraftträdande och behov av speciella informationsinsatser, vilket är en brist.

Konsekvensutredningen saknar även en beskrivning av berörda företag utifrån antal, storlek och bransch. Regelrådet konstaterar dock att denna information framgår i remissen i övrigt och att utredaren anger att det i dagsläget inte finns någon aktör som har en överblick över den privata marknaden för sociala tjänster. Regelrådet finner därför denna del godtagbar trots önskvärda förtydliganden och att konsekvensutredningen hade behövt kompletteras med en sådan beskrivning.

Regelrådet finner även att konsekvensutredningen hade behövt kompletteras med en beskrivning av påverkan på företagens kostnader, tidsåtgång och verksamhet. Visserligen anger förslagsställaren att förslagen kan innebära positiva effekter för företagen ur ett konkurrensperspektiv, men beskriver inte effekterna närmare än så. Utifrån informationen som framgår i övriga delar av remissen, exempelvis gällande avsaknaden av information om berörda företag, konstaterar Regelrådet att förutsättningarna för att göra en kvantitativ uppskattning av påverkan på företagens kostnader, tidsåtgång och verksamhet är små. Regelrådet anser att just detta hade behövt framgå i konsekvensutredningen och finner att avsaknaden av en sådan beskrivning är en brist.

Sammantaget konstaterar Regelrådet att utredaren lägger fram förslag som är tydliga, väl beskrivna och som har potential att förbättra företagens konkurrenssituation på marknaden. Dock saknas flera delasppekter i konsekvensutredningen. Även om några av dessa aspekter beskrivs i remissen i övrigt så hade konsekvensutredningen behövt kompletteras med denna information. Regelrådet finner därför att konsekvensutredningen inte uppfyller kraven i 6 och 7 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning

Regelrådet behandlade ärendet vid sammanträde den 11 september 2024.

I beslutet deltog Anna-Lena Bohm, ordförande, Helena Fond, Hans Peter Larsson, Lennart Renbjør och Lars Silver.

Ärendet föredrogs av Erik Palm.

Anna-Lena Bohm
Ordförande

Erik Palm
Föredragande